

Uusi Testamenti prántättiin. Se häneltä toimitettu Saltarin Raamattu kuuluu sillä tavalla tulleen suomennetuksi, että *Paulus Juusten* niminen Viipurin Piispa, koulun opettajana Turussa ollessansa, antoi koulupoikain suomeksi kirjoittaa näitä Kuningas Davidin Salmeja, tällä tavalla poikia kirjoittamaan totuttain. Näin tehtyjä käännöksiänsä hän sitte paranteli ja antoipa vielä Agrikolankin niitä virhistä puhistella.

Kyllähän nyt Evangelliumillinen valo vähitellen levisi Suomenmaasakin, kuin kansa omin silminsä sai lukea Raamattua ja siitä tutkia tämän opin totuutta, eikä varsin paljo vastuksia täällä ollut tätä oppia vastaan.

Jonkun ajan kuluttua kuitenkin Ruottin Kuningas *Johan kolmas* tahtoi jälleen suostua Paavin uskoon ja alamaisiansakin siihen taivuttaa. Mutta eivät nyt enää mitkän juonet auttaneet. Herroin päivillä Upsalassa, jotka pidettiin vuonna 1593., päätettiin, että Evangeli-umilista Lutheruksen oppia piti tunnustettaman sekä Ruottissa että Suomessa, ja on siitä ajasta lähtein tätä oppia estämätä meidän maassamme saarnattu.

10

61 JOS AURINKO SEISOO, KYLLÄ KUU JUOKSEE.

20

Maamiehen Ystävä n:o 9 2.III 1844

Vieläpä sinulla *Matti* on suu auki ihmetellessäsi sitä kummaa, minkä *Maamiehen Ystävä* viimeen auringosta puhu. Hyvä on toki, että on talvi, niin ettei kärpäset suuhus lennä.

Tässä nyt näet lankakeräs kuvattuna, niinkuin *Maamiehen Ystävä* lupas asian kuvauksella paremmin selittää. Kuvan keskipaikassa näet auringon. Vasemmalla kädellä on maanpiiri kevätaikana. P. puustavi, joka sen ylitte seisoo, merkitsee maanpiirin pohjapuolen, ja keskipaikan osottaa se piiru, joka häntä poikkipuolten on piiritty. Auringosta myös on M. Y. tähän piirun vetänyt, että ymmärtäisit auringon tällä aikaa olevan maanpiirin keskipaikalla asuvaisten pään ylitte. Vielä tästä kuvauksesta näkee, että silloin on puolessa maanpiirissä, *suoraan leikattu pohjasta etelään*, päivä ja toisessa puolessa yö. Tästä se tulee, että silloin ovat yöt ja päivät yhtä pitkät.

30

Auringon alapuolella on maanpiiri kuvattu meidän kesäaikana. Silloin on pohjapuolella ausuvaisilla aurinko suoraan pään ylitte. Mutta niinkuin kuvauksestakin näkee, niin tämä tapahtuu ainoastaan niille ihmisille, jotka asuvat liki kolmasosa tietä keskipaikasta pohjaan päin. Me asumme liki kaksi kolmasosaa pois keskipaikasta. Sentähden aurinko ej ikään tulee meidän vaivaisten pään kohalle, ja me näemme hänen ainakin olevan etelässä päin meidän asuntopaikastamme. Mutta koska aurinko on kolmasosa tietä pohjempana keskipaikkaa, niin on myös kolmasosa maanpiirin eteläpuolta silloin aivan pimiässä; mutta kolmasosa pohjapuolta, pohjanmerkistä lukien, on taas yötä päivää auringolta ylösvalaistu. Sentähden Lapinmaassa nähään kesällä aurinko monta viikkoa, ja korkeilta vuorilta Kuopion ja Oulun Läänissä nähään samoten aurinko Johannusyönä. Sentähden myös ovat meillä kesäyöt niin lyhykäiset ja valosat.

40

Jos teet sinä *Matti* ittelles *ison* kerän tuohesta ja pidät sen pöydällä kynttilän eteläpuolella, niin kallellaan kuin viimeisessä lehdessä sinulle opetettiin, niin havaittet sinä tämän toeksi. Sillä kerää puikon ympäri pyörittäissä, saat sinä nähä, että yksi osa kerän pohjapuolesta ej

50

milloinkin tule pimiään.

Oikialla puolella aurinkoa on maanpiiri kuvattu niinkuin meidän syksyaikana, jona se aurinko taas omi maanpiirin keskipaikan ylitte, ja yöt ja päivät ovat yhtä pitkät.

Auringon ylipuolella näkyy maanpiirin kuva talvissa aikana. Silloin näkevät auringon päänsä ylitte ne, jotka asuvat kolmasosa tietä eteläänpäin maanpiirin keskipaikalta. Silloin meillä ovat pitkät yöt, ja Lappalaisilla on yö monta viikkoa perätysten. Sentähden on kolmasosakin maanpiirin pohjapuolesta tehty mustaksi. Mutta silloin eteläpuolessa maanpiiriä ovat yöt lyhyet ja valosat, niin että sielläkin kolmasosa maanpiiriä on yötä päivää auringolta ylösvalaistu.

Jos olis maanpiiri slantin muotoinen, niinkuin se kuvassa näyttää olevan, niin olisivat kyllä yöt ja päivät joka paikassa yhtä pitkät. Ej pidä siis unhottaman, että se on ymmyrkäinen kuin lankakerä; josta se tulee, että pohjanpuolella asuvaisilla on aurinko niinkuin vuoren takana, silloin kuin eteläpuolella asuvaiset näkevät hänen päänsä ylitte. Ja sama seikka se on eteläpuolella asuvaisilla, silloin kuin aurinko pohjapuolelle maanpiiriä tulee.

Mutta muista sinä *Matti*, ettei aurinko itte liiku, vaikka hän näkyy muuttavan paikansa maanpiirin käydessä hänen ympäri. Ja jos sinä Maamiehen Ystävän jutuista olet ruvennut pelkäämään, että Kuu myös ej pääse paikaltaan, niin heitä sinä pois ne tuumat. Sillä vaikka aurinko seisoo, kyllä kuu juoksee.

Niinkuin maanpiiri yhdessä vuodessa kulkee auringon ympäri, niin myös juoksee kuu neljässä viikossa ympäri maanpiirin. Ja tästä tulevat ne kaksitoista kuukautta vuossa. Aurinko ej liiku mihenkään; sentähden kulkee maanpiiri vuosta vuoteen yhdessä jäljessä, mutta kuun täytyy seurata maanpiiriä, ja sentähden se joka kuukaussa tekee uuden jäljen. Kuvauksessa näet tämän jäljen piirityn läpi kolmen kuukauen, meidän syksystä keski talveen asti. Kuu on oikialla puolella aurinkoa merkitty puustavilla K. Siitä lähtien hänen tiensä näkyy menevän, niinkuin kääris nauhan ymmyrkäisen kartun ympäri.

Sen tiedätte, ettei maanpiiri ittestään valosa olis, jos ei häntä aurinko valaisisi. Mutta ette taida uskoa, että myöskin kuu pimiä olis, jos ei auringon säteet siinä näkyis niinkuin peilissä eli tyyneessä veessä. Ja kuitenkin omin silmin näemme asian niin olevan. Sillä mustapa se kuu onki, kuin kerta kuukaussa emme näe sitä auringolta valaistettua puolta. Niin myös sen pian havaittee, että aurinko aina löyetään sillä puolen, jolla puolella kuu kirkkaana on. Siitä se myös tulee, ettei kuun säteet ollenkaan lämmitä.

Puhuttiin viimeisessä lehdessä kymmenestä maanpiiristä, jotka niinkuin meidänkin maanpiiri auringon ympäri vaeltavat. Näillä on muutamilla heidänkin kuunsa, jotka heidän ympäri kiertävät. Yksi heistä kututaan *Saturmus*, ja sillä on kuuta seittemän kappaletta omalla varallansa. Ei siellä mahda kuunvaloa puuttua.

Ja nyt *Matti* ajattelet Maamiehen Ystävän olevan ison valehtelian. Mutta käyppäs pappilaan kysymään, niin saat kuulla, että nämät ovat kaikki totilliset jutut.